

Center za izobraževanje, rehabilitacijo, inkluzijo in svetovanje za slepe in slabovidne
Ravnateljica Centra IRIS, ga. Romana Kolar
romana.kolar@center-iris.si

Zadeva: Zapostavljene pravice slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov v procesu vzgoje in izobraževanja

Ob 15. oktobru, mednarodnem dnevu bele palice, se v imenu staršev slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov obračam tudi na vodstvo Centra za izobraževanje, rehabilitacijo, inkluzijo in svetovanje za slepe in slabovidne (Center IRIS).

Izpostavljam probleme, s katerimi so soočeni naši otroci in mladostniki tako v inkluziji kot vključeni v Center IRIS.

1. Pot v stavbo/do prostorov Centra IRIS je neprilagojena za slepe in slabovidne v procesu VIZ

Od edine strokovne ustanove za VIZ slepih in slabovidnih v Sloveniji se pričakuje (sploh ob opozarjanju družbe o pomenu bele palice in samostojnosti ljudi z okvaro vida), da bo imela kljub začasni lokaciji urejen dostop, prilagojen za slepe in slabovidne uporabnike.

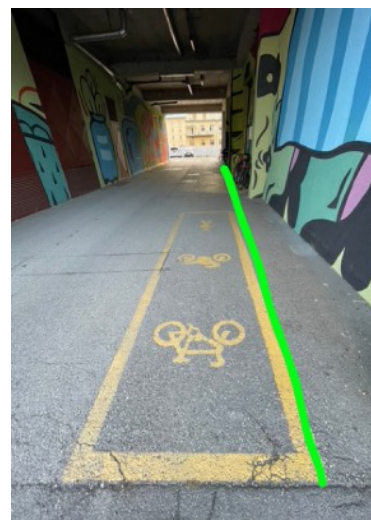
1. a) Ni stalne vodilne taktilne linije od rampe, preko podhoda pa vse do vhodnih vrat.

Z vidika samostojnosti (učečega) slepega uporabnika Centra IRIS je pot do stavbe neprilagojena. Začne se že v samem podhodu od rampe dalje po desni strani, ko so redno pred vrati Likovne akademije parkirana kolesa. Prav tako piramidno opozorilo ("šolska pot") otežuje slepemu držanje vodilne linije v desni smeri, nato je vodila taktilna linija ob robnikih zaznana, a se tik pred stopniščem prekine in je vse do stopnišča ni več.

Pričakujemo, da bo okolica Centra IRIS prav zaradi poslanstva ustanove prva vzorno prilagojena za samostojno pot slepih, ki so vključeni v proces VIZ.

Predlog rešitve:

- Dopolnitev kovinske vodilne taktilne linije na desnem robu hodnika za pešce (fotografija 3) vse do konca podhoda, tudi skozi ovinek, vse do betonskega robnika. Ob morebitni dopolnjeni vodilni taktilni liniji je potrebno vse uporabnike, sploh pa slabovidne, tudi pisno opozoriti na to novost. (Morda bi lahko v okviru ure likovne umetnosti nato to rumeno kovinsko linijo pobarvali s črnimi prečnimi črtami, da bi bila linija vizualno zaznavna tudi za slabovidne.)
- Dopolnitev vodilne taktilne linije na manjkajočem delu do betonskega stopnišča s kovinskim robnikom.
- Montaža ali prestavitev piramidnega opozorila "Šolska pot" na betonski zid, da ne bo moteče za uporabnike bele palice

1. b) Vozila ob dostopni poti do vhoda so še vedno parkirana tako, da je del vozila čez kovinski razmejni robnik.

Kljub ustnim opozorilom (ga. Jeraša je že opozorila druge uporabnike) se še vedno dogaja, da so vozila parkirana tako, da je del vozila čez kovinski razmejljni robnik. In posledično slepi z belo palico ne more neovirano samostojno priti do vhoda stavbe, lahko celo poškoduje vozilo.

Vir: fotografije septembrskih (pa tudi še oktobrskih) dni pred Centrom IRIS.

Predlog rešitve:

- Postavitev dvojne kovinske linije/robnika.
- Ustno opozorilo in pisna seznanitev vseh zaposlenih, ki parkirajo na tem prakirišču, da je to pot tudi za slepe in slabovidne uporabnike teh prostorov.

2. Pomanjkljivo informiranje staršev in zaniteresirane javnosti o številu otrok in mladostnikov, vključenih v Centru IRIS (tudi o številu otrok v inkluziji)

2. a) Število otrok in mladostnikov, ki so vključeni v Center IRIS

Predstavniki staršev v Svetu staršev smo iz Letnega načrta dela Centra IRIS za 2025/2026 lahko izvedeli za število vseh otrok (90), ki so vključeni v Center IRIS.

Pričakujemo, da nas seznanite s številom otrok po vseh starostnih obdobjih, tudi glede na okvaro vida (slepi, slabovidni, kombinirane motnje, otroci z avtističnim spektrom) ter na vrsto izobraževanja (npr. NIS), da bo nedvoumno, koliko je slepih, koliko je slabovidnih....

2.b) Število slepih otrok in mladostnikov v inkluziji

Na sestanku staršev slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov v inkluziji so bili navzoči starši seznanjeni, da je število slepih otrok, ki v tem šolskem letu delajo po brajevi metodi (slepi, ki potrebujejo gradiva v brajici ali pa v dostopni obliki za uporabo bralanikov zaslona, brajeve vrstice) 19 za celo Slovenijo in sicer 10 v osnovnih šolah in 9 v srednjih šolah.

Ta podatek drži? Koliko pa je otrok v zgodnji obravnavi?

2.c) Število slabovidnih otrok in mladostnikov v inkluziji

S strani pomočnice ravnateljice ga. Anje Pečauer je bila 14. 10. 2025 staršem podana informacija o urah terenskega dela Centra IRIS. Trenutno Center IRIS izvaja 546,5 PU tedensko: v vrtcih 93,5 ure; 71 ur v srednješolskih programih; 279 ur v OŠ (EIS in NIS); v posebnih programih vzgoje in izobraževanja pa 103 ure tedensko.

Iz posredovanih ur ne moremo razbrati števila otrok in mladostnikov, ki so vključeni v terensko obravnavo Centra IRIS. Prosimo vas, da nas starše seznanite s številom slabovidnih otrok in mladostnikov (oz. s številom odločb, na podlagi katerih jim je mobilna služba Centra IRIS dodeljena) po starostnih obdobjih.

Ob tem naj na tem mestu povemo, da se starši zavedamo, da je pomen mobilne službe v procesu VIZ zapostavljen in podhranjen z večih vidikov: tako kadrovske kot z vidika obremenitve strokovnega kadra.

3. Neprilagojenost osnovnih učnih gradiv (učbenikov) za vse slepe

3.a) Nimajo vsi slepi otroci in mladostniki v inkluziji prilagojenih vseh obveznih učnih gradiv (zgolj učbenikov) za tekoče šolsko leto kljub temu, da so njihove šole pravočasno posredovale naslove potrebnih gradiv Centru IRIS in to kljub dobi digitalizacije ter kljub že veljavni Evropski direktivi o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj/slv>. Njihovi polnočutni vrstniki imajo s 1. septembrom na voljo vsa potrebna učna gradiva: učbenike, samostojne delovne zvezke, delovne zvezke, učne liste, maturitetna gradiva itd.

3.b) Kriteriji za izbor prilagojenih učnih gradiv (vsaj učbenikov) za slepe v inkluziji

Starši opozarjamo na neprimernost kriterijev za prilagajanje učnih gradiv.

Dejstvo je, da vsem slepim in slabovidnim pripada prilagojeno učno gradivo v njim dostopni obliki. Na tem vztrajamo. Problem je sicer sistemski. A starši pričakujemo od odgovornih (MVI, Center IRIS, ZRSŠ...), da se situacija (vsaj po sprejetju direktive o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve) obrne v prid slepim in slabovidnim otrokom in mladostnikom v procesu VIZ.

3.c) Grafična gradiva oz. priloge za slepe

To področje predstavlja velik izziv, tako za kader, ki prilagaja, kot za slepe uporabike. Slepim otrokom in mladostnikom primanjkuje usmerjenih izkušenj z grafičnimi prilogami. Potrebno je načrtno učiti te spretnosti.

Starši smo Centru IRIS hvaležni za vse pravočasno prejete uporabne prilagojene grafične priloge. Istočasno pa ob tem pozivamo vse, ki so vključeni v proces prilagajanja grafičnih prilog, naj bo vodilo: očiščene linije, čim bolj prilagojeno na specifično uporabnika teh grafik; le ena slika na stran (in ne npr. po 4 male slikice, stlačene na stran - to je za slepega popolnoma neuporabno). Naj bo glavni cilj razumljiva in dostopna informacija, ki se preko grafike podaja slepemu (kar je večkrat dejansko težko).

3. d) Linearni matematični zapis za kemijo

Zaradi pasivnosti strokovne institucije Centra IRIS na tem področju se šele sedaj ureja uradni/standardni zapis za kemijo. Kljub dejstvu, da so že slepi in slabovidni mladostniki opravljali maturitetni izpit iz kemije ter kljub dejstvu, da se nekateri slepi posamezniki že leta udeležujejo tekmovanj tudi na državnem nivoju.

Da ne bo še naprej prihajalo do situacije, ko bi Center IRIS želel uporabiti v LMZ za kemijo zapis, ki je neustrezen (celo nepravilen z vidika stroke) in pa drugačen od že uveljavljenega, vam predlagamo, da oblikujete LMZ za kemijo v sodelovanju z Zaro Smrtnik (dijakinjo v inkluziji), Tjašo Kampos (profesorico kemije, ki ima slepo hči) ter Knižnico slepih in slabovidnih Minke Skaberne, ki deluje pod okriljem Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije.

4. Tehnični pripomočki

Slepim in slabovidnim otrokom v inkluziji Center IRIS zagotavlja tehnične pripomočke (brajeve zaslone/ brajeve vrstice, prenosni računalniki, lupe...), ki so osnova za vsakodnevno vključenost v prilagojeno izvajanje učnega programa. Dejstvo je, da so to kvarljive in občutljive stvari, ki prav zaradi stalne vsakodnevne uporabe za nemoteno izobraževanje potrebujejo ažurno in redno servisno podporo. Tega pa na Centru IRIS v praksi žal ni.

Prosimo, da se določi protokol, kaj storiti, ko se pokvari tak osnoven tehnični pripomoček (brajeva vrstica, prenosni računalnik, lupa ipd.): na koga se obrniti, kontakti, dostava... da bo možna čimprejšnja servisna podpora in takojšnja nujna nadomestna oprema.

5. Pomanjkanje strokovnega kadra

Starši vseh slepih in slabovidnih otrok in mladostnikov (v inkluziji ali šolajočih na Centru IRIS) opozarjamo na sistemski problem občutnega strokovnega tiflopedagoškega primanjkljaja. Nimajo vsi naši slepi in slabovidni otroci in mladostniki strokovne tiflopedagoške obravnave, poleg tega v praksi prihaja še do nenadomeščanj daljših bolniških odsotnosti (tudi strokovnega) kadra. Pričakujemo večjo aktivnost vodstva Centra IRIS tako pri opozarjanju MVI o izpostavljeni problematiki kot pri iskanju rešitev (tudi z vsemi odgovornimi resorji vred).

6. Neustreznost prostora Centra IRIS na Tobačni ulici 5

6.a) Razmere na trenutni lokaciji Centra IRIS na Tobačni ulici so neustrezne.

Majhni, neprimerni in neprilagojeni prostori, hrup, nezdržljivost specifik slepih, slabovidnih otrok s specifikami otrok z avtističnimi motnjami, predstavljajo neustrezno in nevzpodbudno okolje tudi za slepe in slabovidne otroke in mladostnike. Vsi pa si zaslužijo optimalne razmere!

Ob tem opozarjamo na strokovno sistemsko napako, da sta združeni dve najmanj kompatibilni skupini otrok in mladostnikov, ki imata prevelike specifične potrebe, da bi lahko v procesu VIZ funkcionirali skupaj in v skupnih prostorih.

6.b) Informiranje staršev o postopku projekta nove stavbe Centra IRIS

Starši pričakujemo od vodstva Centra IRIS in zahtevamo, da se nas redno, po četrletjih, seznanja z uradnimi informacijami o projektu nove stavbe Centra IRIS (najmanj, da se seznanja Svet staršev, še bolje pa tudi na spletni strani Centra IRIS).

Ob zaključku starši povzemamo, da so naši slepi in slabovidni otroci in mladostniki, ki so vključeni v Center IRIS, ali pa so v inkluziji, v diskriminatornem položaju v procesu VIZ. Center IRIS opozarjamo, da naj ne pozabi na izvorno poslanstvo in se bolj aktivno vključi v reševanje našete problematike. Hkrati sporočamo, da želimo aktivno sodelovati pri spremembah na bolje v procesu VIZ naših otrok.

V pričakovanju vašega odziva vas pozdravljam, Jera Rak